

Prostor između Splita i Trogira, omeđen planinom Kozjak kolijevka je hrvatske državnosti. O njegovu značenju, posebno za našu povijest, izlišno je i govoriti

Na Split s visoka

Piše: **prof. Krunoslav Milas**

Zakopa li se ispod površine ili prevrne koji kamen, odmah se pojavljuje poneki arheološki nalaz iz rimskih vremena ili, što nam je još važnije, sa samog početka hrvatske povijesti.

Sama planina Kozjak, iako nije visoka, ima dva lica. S kopnene strane to je tek valovita visoravan, ali se s primorske strmo uzdiže kao moćna šesnaest km dugačka barijera iznad Kaštelanskog zaljeva. Na samom rubu visoravni su i najviši vrhovi planine (Veli vrh 779 m). Posebno je impozantna Kozjakova stijena, slikovit kameni zid visine 50 do 250 m, ali svojom dužinom jedna od naših najdužih stijena. Penjački je vrlo zanimljiva, sa širokim izborom penjačkih problema. Budući je stijena Kozjaka okrenuta jugu, privlači penjače tijekom cijele godine. Gotovo svi naši dalmatinski penjači svoje su prve korake u stijeni načinili upravo na Kozjaku. Dobre prometne veze, pristupačnost, kratki usponi i laka orijentacija čine posjet Kozjaku vrlo atraktivnim kako za planinare tako i za druge izlet-

Planinarski dom Putalj

nike. Budući je ljeti stijena izložena suncu, upravo je rano proljeće idealno za planinarenje ovim krajem.

✓ Planinarski put "Kolijevkom hrvatske državnosti"

Kako bi planinari što bolje upoznali ovaj kraj bogat arheološkim nalazima iz vremena hrvatskih kraljeva, HPD "Ante Bedalov" iz Kaštel Kambelovca trasiralo je planinarski put "Kolijevkom hrvatske državnosti" i izdalo vodič sa zemljovidom. Staza ima 19 kontrolnih točaka, mahom ranokršćanskih crkvice i lokaliteta značajnih za hrvatsku povijest. Svake godine početkom ožujka, osnivači organiziraju sada već tradicionalni godišnji pohod tom stazom.

Kozjak ima nekoliko planinarskih kuća i skloništa do kojih vode označene planinarske staze koje nisu predugačke (jedan do dva sata uspona) i na različite načine savladavaju gotovo okomitu Kozjakovu stijenu, pružajući pritom posjetiteljima užitek prekrasnog pogleda na more, Split i Kaštelanski zaljev. Staze uglavnom započinju na željezničkim postajama, ili stanicama prigradskih autobusa. Ovoga vam puta preporučamo uspon iz Kaštel Sućurca do planinarskog doma "Putalj" i od Kaštel Staroga do doma na Malački.

Do Kaštel Sućurca autobusom iz Splita, zatim stazom na sjever. Asfaltnom cestom do groblja i kapelice Gospe od Hladi, a zatim još sat vremena uzbrdo markacijom do planinarskog doma "Putalj" (460 m). Uspon traje kojih dva sata. Od planinarskog doma, smještenog na obronku podno južne stijene Kozjaka, pruža se izvanredni vidik na Split i Kaštela. "Putalj" je jedan od najvećih domova u Dalmaciji. Stalno je otvoren i opskrbljen, pa je idealno odmorište i prenoćište za dvodnevne planinarske izlete.

Križ na Malački

Iz Splita do Kaštel Staroga možemo vlakom, autobusom ili osobnim automobilom. Uspon počinje kod prve kuće nakon željezničke postaje. Označena staza na nekoliko mjesta dodiruje ili siječe cestu. Uspon do doma "Malačka" (477 m) na prijevoju traje sat i pol vremena. Za one kojima pješaćenje nije jača strana dodajmo da se do Malačke može i automobilom. Dom nije stalno opskrbljen, a otvoren je vikendom i po dogovoru.

O prekrasnim vidicima ne treba ni govoriti. Od prijevoja Malačka samo je tri minute do doma "Česmina" koji je otvoren

po dogovoru. Na Malački je u spomen na poginule branitelje Kaštela postavljen 12 m visoki betonski križ.

I još jedna zanimljivost: za ljubitelje šetnji, u blizini prijevoja je markirana kružna staza koja povezuje nekoliko atraktivnih kraških mjesta.

Na Kozjaku su još dvije planinarske kuće. Iz Kaštel Kambelovca uspinjemo se do planinarske kuće "Pod Koludrom", od kojeg je četrdesetak minuta do najvišeg vrha planine i tridesetak do planinarskog skloništa "Orlovo gnijezdo".

mv

Obavijesti:

- ⇒ HPS, Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 01/48-24-142, 48-23-624
- ⇒ Plan. dom "Putalj", HPD "Kozjak", Kaštel Sućurac, tel. 021/224-774 (navečer)
- ⇒ Plan. dom "Malačka", HPD "Malačka - Donja Kaštela", Kaštel Stari, tel. 021/233-016 (Ivan Burilović)
- ⇒ Plan. dom "Pod Koludrom",
- ⇒ HPD "Ante Bedalov", Kaštel Kambelovac, tel. 021/221-402 (Josip Pejša)
- ⇒ Split, autobusni kolodvor, tel. 021/338-505, 338-502, 338-469

Planinarsko sklonište Orlovo gnijezdo

Markezina greda

✓ "Pro duce Trepime(ero)"

Kako u knjizi "Stopama hrvatskih narodnih vladara" zapisuje don Frane Bulić, arheolog koji je u drugoj polovini 19. st. iskapao starohrvatske i ranokršćanske starine u tom kraju, jednog ljetnog popodneva 1891. tijekom posjeta grupe bavorskih učenjaka solinskim iskopinama, jedan mu je mještalin donio na prodaju kamen s natpisom "Pro duce Trepim". Don Frane mu je platio dvije forinte i, uočivši vrijednost nalaza, već sutradan krenuo u Rižinice gdje je odlomak pronađen da bi načinio plan kako otkupiti zemlju i započeti iskapanje. Komadu je očito nedostajao jedan dio ("ero"), pa je seoskoj djeci obećao platiti dva novčića za svako pronađeno slovo. Nastala je opća strka među djecom koja su zavirivala svuda i raskapala kamenje, tako da je uskoro don Frani došlo izaslanstvo seljaka žaleći se da sada zbog njega, a u potrazi za famoznim slovima, djeca masovno ruše ograde okolnih vinograda! Don Frane je povukao svoju nagradu, a ostatak je natpisa do danas vjerojatno ostao u nekoj od gromača. Inače, iskapanja su na tom prostoru započela već 1893. a natpis, kupljen za dvije forinte, danas se nalazi u splitskom arheološkom muzeju.